

Улуу Октябрь революзунун ассыз

1917 сыдын уйезинге цедир ха-ан казактыг турган Орус улустун куртунга улетпырцинер полгаш тараассынар полза, Ленинни бол-шевик патманын удуртулгазы-pile, пазы пугу телегежнин тарлаткан азылсын тыменин алдарыг улуу пащылар Ленин, Сталин оларнын паашталгазы-pile Октаврныг улуу революзун ундыргеш, ол уйеде орус улустун куртунга улетпырцинер, тараассын араатнын калсаалы-pile тарлап хемдип коран капитал-истар, пазы помешиктер теп цер езеleen feodaldarны революстун кызы-pile ойттур октааш, оларнын холунга турган хамык-ла цепсек-кыш полгаш фабрик, заводтар, цер, пазы оске-таа цугула-цугула цуыл-дери улетпырцинер, тараассынын ергеинге пашаар алгаш, пролетар-нын кадыг казаан токтадыр, Совет Социалистыг Республика-нын Ебилелин царлап тургузуп коруткан.

Орус куртунга Улуу Октавр-нын революзунун хырези тилер унгуш, улетпырцинер, тараассынар ерге шелеезин подунун холунга тудуп аларга полза, телегежнин кында капиталистыг полгаш пуд-дын, цартик колония куртирары араатары революстун шимеешкини калбартыр, ерге шелеени тир алыр тугаанда корудуп турар улуу темиссин улам-на тынзы-pile ургылцеди перген полгаж.

1917 сыда унгуш Октаврнын революзу тилер поттарга полгаш Улуу SSRE-ниг утунду-vas ту-заламсынга таянар, оон ассы хавыжаазы-pile 1921 сыда пистин Тыва арат республиг полгаш ха-тунна полур Мюл арат республи-тын араатарыг революстуг сет-кел сазыг озыр, поттарын кур-тирарга аймактын хосталгалыг ре-волюзун ундыргеш, арат тыме-ерге шелеезин тиркаш, национал революстуг республигтар пооп токта-аган полгаж.

Тыва арат республиг полза, У-луу Октаврнын революзунун ассы хавыжаазы-pile 1921 сыда тир-токтаагаш, оон peer по 15 сы-дын тургузунда империалистер пол-гаш feodaldarga удур аймактын революзун ургылцедип, тускай хамаарышпас пот-ергезин улам пызыр келген.

Октаврнын Улуу социалистыг ре-волюзунун соонда пугу телеге-жнин кыг ий удурлангык систем кылдыр царлган. Ол системнени тодарагаш цугаалаарга: бир тала-зында телегежнин кында консу-шаркын озыр тилер турар социали-змнын системи полур, ий талазында олыр ир пар сыдар полгаш подунун хамык-ла эконом, поли-тиг самыралга пыргеткен пус-туп тызыр турар капитализмнын сис-теми полур тур. Пугу телегежнин тарлаткан араатарыг революзунун одаа полур SSRE полза, капитали-зм, фашизм-pile ерестиг хырези тугаанда телегежнин азылсын ара-атарыг консуш улуу цолонгил-зи полур.

Октавр револю-зу полза — са-анда Орус улус-тун ак-хааныга кансаар-таа кол-тарладыр, политик-таа талазы-pile, ет-казаанын-таа талазы-pile хос-туг тускай ерге шелее цок коран-пиче аймак-тарны хостадыр, ерге-шелеени ты-выскан.

Социалистыг систем

SSRE-ниг улетпырцинер, колхос-ци тараассынар полза, Пугу е-билелин Комунистыг Болшевик На-манын паашталгазы-pile полгаш телегежнин азылсын араатарыг ш-л-гараан угааныг пащыг улуу Сталинни удуртулгазы-pile кор-ааш, телегежнин 6 хуузунун бир-еэзи полур SSRE куртунда аныг цок социалистыг ниитиледи тургу-зуп поттандыр турар. SSRE-ниг азыл-агыг ш-пугузу социалистыг а-зыл-агыг полган. Ол цуну айттыр тур тизе, SSRE полза, бир тугаар пе-ш цыл планын кыыс-сидири-pile кады, ораннын азыл-агыг саа уйеин техниг жогуаар ундезини-pile саартыр алган. Ленин, Сталин-нын номнаын херек кыргаша пот-тандыр, мунунда сыдыр кал-ган турган оранны улетпырлыг полваазырагаш оран палдурган, кедееин азыл-агыг социалистыг кедее азыл агыг палдурар, улуу-улуу каттышкан азыл-агыглар пал-дурган. Ам полза, SSRE-ниг ара-атарыг ий тугаар пе-ш сыдын план-нын цедишкениг кыыс-сидири турар.

SSRE полза, телегежнин кында консу-ш-ла улуу кыстыг ет-улетпырлыг курт пооп хуулган полгаш кедее азыл-агыг талазы-pile телегеж кында бир тугаар у-луу ш-дальдыг курт полган.

SSRE-ниг ол цедишкениге е-н ылангыя пистин Тыванын тыме-кону консуш озыр пажырлар тур-ар полгаж. SSRE-де кыш азыл та-лазы-pile кизи кизини тарлаар цы-ве цок, ен ылангыя тарлаар аны-нын ен сөлгы арттышкын полур кулактарны аны-pile бир төмө-шут узуткааш, азылсын арат тым-енин материал паждалын ундезини-pile сажыраткан төледе, оларнын угаан медерели, идепкей кичеел-улуу-pile кедирылгеш, Совет кур-тун социализмдан комунизм-це шилдириниң пееткелин салыр пол-гаш SSRE-ниг азылсын араатары-нын амдыралын паж, культурлу-г, оорышкылыг, олсалыг амдыралга-це киреиниң пееткелли полур ста-нофитарны шимеешкини консуш калварган. Ам по уйеде стахан-офитарны шимеешкини пугу SSRE-ниг иштинде консуш хөй пооп те-гереен тур.

SSRE-ниг куртунда по пугу цедишкенини цеди-р алганнын узур-pile по уйеде пугу ара-

тымени кыш-азыл-pile, тыстаны-кын-pile полгаш ертемге өөрө-ир корук-pile пырын хандырган Сталинни ундезин хоолузу теп SSRE-ниг консуш төөгүлүг унде-зин хоолузу цугаадыр, ону хөй тыме-онго таныштыр, тым-енин конуну санал сеткилин сыр, ук ундезин хоолуга нөмө-р хан-дырган. Ам полза, SSRE-ниг ол ундезин хоолузу палдыр пот-тандыран пееткеп турар. SSRE-ниг ундезин хоолузу полза, пугу телегежнин ара-атарыг ерге ш-леезин тир, сыргалдыг амдырал-гаша цеди-р алыр тугаанда кон-суш улегерлиг цизекти айттыр турар.

SSRE-ниг пугу улустун азыл-агыг озыр сажырааны-pile оран-ны камгалаар коруу консуш пы-заан. Оон Кызыл шерий полза, те-легежнин кында бир тугаар мө-нге кыстыг хөй таг ыскаш пызыг шерий полган.

Капиталистыг систем

По уйеде телегежнин кында капиталистыг системни ар көөргө полза, капиталистарнын азыл-агыг улам-на кудулар ир сандар палдыр турар. Кааш сыдын иштинде ет-экономуну самыралыг ургыл-целер ханыла-саан, оон мыр-н-ай политиктиг циди-р самыралы-га кире-р турар полгаш ханын олар-нын полит. ерге цыгыргаш пус-туп еге-лееринге цеди-р турар полгаж.

Сөлгы уйеде камдык капита-листыг кырындарда ак олырыкы фашизмнын азыл полза, улам-на калсаалы-pile кедереп турар, е-н ылангыя German, Itali полгаш оон-таа оске камдык цериини иштинде ерге-цагыргаш фашист-тудуп алгаш, ол церлерде ара-тымени консуш араатан ыскаш паждал-pile тарлап турар тур. Теле-гежнин кында империалистер пол-гаш фашистар полза, поттарын азыл-агыг кудулар, олырынге цет-кеш, ханын камдык церлерде са-тажынын азыл консуш улуу-pile өөшкыдыр турар полгаш цун-ун-таа мунунда SSRE-ниг кур-тунга халдаарын ургылцелер орал-дыр турарлар. Цизе-леерге, SSRE-ниг оон талазында Японнун им-периалистери полза, ургыл-ц-SSRE-це халдаарын оралдыр турар, парын талазында Германын фашистар пазы халдаарын орал-дыр турар. Ол кыргаштар SSRE-ниг кыг-це халыг кеер полза, SSRE-ниг Кызыл шерий оларны сыла саар кадыг ханын peer полгаш пугу телегежнин араатарыг подунун ада курту-SSRE-ни камгалаарыга казан-таа пелен турар полгаж. Им-периалистер, фашистар полза, цы-ле SSRE-ге удурлангыг пееткенир турар цы-ве е-н, ханын телегежнин кыг езе-лер алыр те-еш пылазыр, ургылц-тажынын кысыр турар тур. Оон цык-це Японнун империали-стери полза, Кыдатты езе-лер алыр те-еш ол-це шургу-р турар полган. И-алинин фашистар полза, Ависсини е-зе-лер саала-р алган полгаш по уйе-де ханын демократтыг Испан ул-стун иш-икки хереенге кирзип, Испан-да фашистыг уймөңгилерге, туга-зыр турар тур, пазы Германын фа-шистар мын Испан улустун хере-енге

Октавр револю-зунун соонда — тускай хос-туг еге шелее цок коран пиче аймактар ос-ке улуу аймак-тар-pile тен ерге-лиг пооп, SSRE-ниг цеди-р улуу республигтар-ны камдыг по-оп, азыл-агыг, культуру кансаар-таа цок сажыра-р турар.

заан тургузуп тилеринин хере-е ургылц-пызыр, революстун шимееш-кини сак минута-ла мөге-зип ту-ар полгаш телегежнин кында ара-атан империализм, фашизмнын тургу-зуу мөңгө е-н полгаш уды-вас пус-туп тызеринин темде-е устынде цугаалаанын тодара-тынар тур.

Октавр революзунун оолу Тыва

Октаврнын революзунун оолу полгаш телегежнин араатарыг са-ныг fro тузунун бир кезе-е полур Тыва арат республиг полза, Ок-таврнын революзунун 19 сыл пол-ган Улуу пажыгын ертир-р турар уйеде SSRE-ниг узыг тузалам-сынга таяна-р, 15 сыдын тур-гузунда ораннын азыл-агыг, кул-турун полгаш ылангыя ораннын азыл-агыгын кол ундезини полур мал азыл-агыгын сажырадыр тала-зы-pile консуш цедишкенини цеди-р алган цокка саа пажыр-лар еркен улустун 15 сыдын Улуу пажыгын тодара-гаш тем-де-е-леен полгаж.

Ам полза, ара-тыменин ре-волюстуг темиссинин манла-гаш полур Аратын рево-лусту-нанын 10 тугаар Улуу ху-ралынн сылан уйезинде Октаврнын ре-волюзун пажырлар ертир-р турар-пис. Намын по Улуу ху-ралы полза, ораннын азыл-агыг полгаш культуру, политиктиг тугаанда цеди-р алган цедишкенини тын-не-р, мөңгө сонгаар кору-дар сорулга-ларны айттыр перир турар.

Пистин сорулгалыг полза, Ок-таврнын Улуу революзун озыр пажырлар ертир-р-п-pile кады, национал хосталгалыг революсту улам-на ханыла-дыр, оранны ка-питалистыг е-н оруктар ажаар хө-ж-ыдеринин сурун пееткеп, оран-нын азыл-агыгын кол адыр пол-ур малдын азыл улам сажыра-дыр, национал культурун хере-ен улам те-ш-иди-р кору-дар сорулга-лыг-пис.

По пугу сорулгаларны кыыс-сиди-р TARN-нын 10 тугаар Улуу ху-ралынн токта-л-ш-тир-р ара-атарыг тыме-енге таныштыр, ону пот-танды-рар корук консуш цугула тур.

Октаврнын Улуу революзун пажырлар ертир-р турар уйе-исте национал революзунун таяны-пол-ур империалистер полгаш feodal-teokrat-ар-pile темиссини улам тынзы-дыр, телегежнин араатарыг са-ныг frontузунга улам сыгыг тур-уулу, Испаннун куртунда пугу кизи төрө-геттенин хере-е те-еш ерге шелее тудуп темиссе-зип тур-ар ара-атарыг тугаала-р полгаш RTO-нун кезигуныг хөй-хөй-pile кире-р кору-вусту улам кал-вартыштынар.

Октаврнын Улуу революзу у-лам-на телгезин! TARN-нын 10 тугаар Улуу ху-ралынн ундырган айттышкын ш-тир-рлерин ерестиг кыыс-сиди-р туй-улунга цеди-р-елер!

TARN TK-нын Kultur-mas-salyg kildizinden ундырган.

Октаврнын хыннеринде

1917 сыда октавр ажда азылсын тыме-ерге-шелеени ар-маадыг темиссинин корудуп турган.

Октаврнын ожу Тывада

Октавр революзунун ожунда Тыванын араатарыг сыскаалыр тур.

**Tees-xem kozuununda nam kezigyn-
neriniň azy-agyjy**

Eş Stalin telgerezin!
(Eş Malkof ystynde lozuñ so-
zyn tbaalap cugaalaarga tñmit-
tiq xol caskap, xeqym ter-
nasional" brlathan).

TARN-nyň 10 tugaar Uluq xuralyň azytkanda TAR-da MAR-nyň Pyryn ergeliq töleezi es Namzyraýnyň pajyrlıq cugaazy

Pygyde pajyramdaar Tawa ar-
at respublikyň Aratnyň revolus-
tuq namyňny ulytgykky ergezin
tudar 10 tugaar Uluq xuralynga,
Mool aratnyň revolustuq namy
polgaş oon xej arat tymentini
murnundan revolustuq xa-tun-
manyn iziq pajyran cedirejin.

Ester, Tawa aratnyň revolus-
tuq namy polza, xej cys cýdar-
nyň istinde koloniýny aar per-
ge tarlalanga sanar cetpes azyq
perge covaalany xanyz-pile edil-
er coraan oran curtunun arat
tymentinge erge-söleeni paşar
tapsyr, cingine aratnyň revolus-
tuq pyzyq Terezin turguskany-
dan songaar po 16 cýldyň nyur-
yngede cedir politik, azy-agyj, kul-
tur polbaazýraldyň azylyň paş-
tar udurtup, revolustun oru-
pile xeqzydyr mandýdyr şydaan-
nyň accyzy-pile po arazynda
Tawa arat respublikyň nasional-
dyň pyryn ergeliq tuskajlan re-
volustuq ulus terezin pyzytkan.
Curtun ekonom, kulturun saj-
zyradýr, nasionaldyň kaadyrlar-
ny östýrýr pyzydyr, oon-taa yn-
aj uluq-uluq azyldaryň revolus-
tu oruk-pile pydyrýr xeqzydyr
kelgeni polza, kancaar-taa aa-cok
karakta ilden köstýr turar tur.

Po polza, revolustun şen-pile
kajgamcyk töegýlyq xawjaazy
polurdan kadýna, Tawa aratnyň
revolustuq namy polza, podunun
9 tugaar Uluq xuralyndan son-
gaar po arazynda eleen oozum
xuussaanyň istinde koncuq uluq
tiileerde perge aar xerekterni
udurtup paştar, azyr tiiler kel-
gen polgaş amgy po 10 tugaar
Uluq xuraly polza, kancaar-taa
aa-cok cugula ejde tawaryskan-
nyň töleezinde, tus orannyň mo-
on songaar corudar yndezin cu-
gula uluq azyldaryň ajytkan pro-
gramy polur cugula toktaaldy
yndyrer tep ideger tur-men.

Ester! Slerin pir xany eziner
polur Mool ulus polza, paza po-
dunun ARN-nyň xany udurtul-
gazy-pile po arazynda politik,
azy-agyj, kulturun xeqzydyr
mandýdyr, blangýa nam polgaş
ulustun kajy-taa talazy-pile TAR-
nyň arat tymentini pyzyq revol-
uscu xa-tunmanyn pyzyq revol-
uscu iziq xolbaa najyraly tur-
guzup, pir oruk-pile, cangys sor-
ulga kyzy-pile revolustun pygy-
le tajyynary-pile eres temissezip,
azyr tiilevi-şaan kelgen töegý
par. Moon songaar po-la iziq
xaralyzaany kezeede kadýq pyzy-
pile sagýr, ulam kылннадар şy-
daaryň padytkar polur.

Ustynde ajytkan pistin iji res-
publikyň arat tymentini polza, taş-
týkky, iştikkinin kargys tajyyn-
naryň uzutkar aratýkan polgaş

politik, azy-agyj, kultur polbaa-
zyraldyň polgaş öske-taa uluq-
uluq xeqzyldelerin tır xeqzyr
pyzydyr şydaany polza, Oktav-
nyň Uluq revoluzunun accyzy
polgaş pygy telegejnyň revolu-
zunun şaby—3 tugaar Komunis-
tyq Internasionaldyň udurtulga-
zy, Uluq Sovet Sosialistýq Res-
publikanyň Ewilelinin kyştyq
uluq tuzalamcyzyňny accy yzezi
polur, oon ynajlaarga taştykky,
iştikky imperialis polgaş feodalga
udur revoluzun tujulunga cedir-
ip, kapitalistýq ewes oruk-ce aj-
aar xeqzyr revolustun tiilelge-
zin tujulunga cedirip, telegej kы-
nda caa mandaan revolustuq
lager-pile kezeede kadý pir oruk-
pile xeqzyr coruk polza, pistin
iji respublikyň arat tymentini
tujulduq cugula yndezin sorul-
gazy polurun cugulalap temdeq-
leerden angýda, am polza, Mool
ulus podunun aradyňny revol-
ustuq namyňny xany udurtul-
gazy-pile polgaş Uluq Sovet Evi-
lelinin xa-tunmanyn koncuq uluq
iziq tuzalamcyzyňny accyzy-pile
po 16 cýldyň nyuryngede cedir na-
sionaldyň tuskajlan pyryn ergeliq
revoluscu ulus terezin mögezidip
pyzydyr, curtun ekonom pydyr-
yky kyşterin polgaş nasional-
dyň kultur polbaazýralyň kanca-
ar-taa aa-cok uluq-pile xeqzy-
dyr şydaan tur.

Po uluq tiilelgeciq xeqzyldel-
er polza, Mooldun revoluscu ar-
at tymentini xawjaalyq cediti-
kini polgaş. Taştykky, iştikkinin
tajyyn idegetteri polza, po paj-
dalga kancaar-taa aa-cok kыzan-
ýr xora cedirerin oraldayr tur-
arlar. Cizeeleerge: po xyn tus
Mooldun cöen polgaş cöen-mur-
nukku paza murnukku talazynda
turar Pargy. Mool, paza iştikky
Mool polgaş Kadatny camdyk
mozularny Japonny imperialis-
teri ezelep algaş, aratanyň şkaş
sorup turadan kadýna, cyq-le
oon-pile tetpes, xaryn ulam Mo-
ol uluska xaldaaryn oraldayr
turaryn slerler peleegin pilir pol-
gaj-sler. Ol kargys imperialis-
ter polza, kajy-la pir şöleliq paj-
daldy azyqlap, şeriin kyzy-pile
şaar tawaryn kыr ijk-pe, cok
polza, Mooldun iştiniin kontrre-
volustuq idegetteri azyqlap, po-
dunun töleelekileri kыlyr, sam-
nyň yjmeenni öeskyderin şaq yr-
gyly cyyl-cyuly-pile oraldayr
turaryn pister pilir turar polgaj-
pis.

Olar cezemejny yndýq pol-
za-taa, Mool ulus polza, podu-
nun oran curtun pyzyqlap kam-
galaar talazy-pile po yjede tele-
gejnyň caa-caa cidýq texni-pile

cemzeqlengen yndezinin temir
şkaş revolustuq şeriin pyzydyr
turguzup şydaan polgaş pistin
cirtun revoluscu arat tymentini
polza, podunun oran curtun
pyzyqlap kamgalaarynga nam,
cazaany xyreenin teskindir
pir şyt-pile cыskaalyr turar polgan
töleede, pir ewes kыzan-taa kan-
dyq-taa tajyyn idegetter tawaryn
şaar xaldap kыr polza, şuut cuura
şaar şydaar kyzy pelen.

Paza yndýda telegejnyň tar-
latkan xej aratany polgaş blang-
ýa Uluq Sovet Sosialistýq Res-
publikyň xej saja azylyň, tara-
accyynary polgaş Tawa arat res-
publikyň malcyňn taraaccyn arat
tymentini polza, şuptu-la pistin pa-
dylyq iziq xany ezibis myn pol-
gaj.

Mool ulustun yndezin sorul-
gazy polza, imperialisterniň po-
dalgaazyndan okta-la öske polgaj.
Cyl teerge, karacangys podunun
ulus terezini polgaş oran curtun
kamgalaardan paşka, kandyq-taa
öskeni tawaryn şalaaryn kyzeves,
xaryn telegej kыlynga amyr taj-
yyn curttaar sorulgaany kezeede
yndezin sorulga kыlyr. blangýa
şölgý yjede najyraldyq SSRE,
MAR iji ulus pot-podunga tuzal-
azyr keree turguskan coruk pol-
za, ol amyr tajyynny sagýr cor-
ukka yndezin-ne xolbaqdaldyq
polur.

Oon angýda, cer-le SSRE
polgaş Mool, Tawa 3 ulus polza,
arazynda xa-tunmanyn iziq xar-
alyzaa najyraldyq, pot-podunga
tuzalaşy-şaan kelgenin kыm-taa
cazyr turan xeree cok polgaş
cazýrar-taa uzur cok. Moon son-
gaar onu ulam-na sagýr pyzyda-
ry polza, pistin yndezin sorulga-
ny polurun cugulalap topcu tem-
deqlees, po 10 tugaar Uluq xur-
aldan blangýa po xynny pol-
gaş moon songaary podunun
orannyň xamyktyň cugula ynd-
ezin cyylderin ajttýr toktaadyr
poor tep takpyr ideger turaryn-
ny ileredijin.

Tawa Aratnyň revolustuq nam-
nyň 10 tugaar Uluq xuraly tel-
gerezin!

TAR nyň revolustuq caza ul-
am-na telgerezin!

Tawa, Mool, SSRE ulustaryn
xa-tunmanyn revoluscu iziq xar-
alyzaa najyraly ulam-na telger-
ezin!

Ispanny imperialisteri ynde-
zini-pile uzutkany!

Kýdatny Sovet caza polgaş
Ispanny revoluscu arat tymentini
telgerezin!

Kargys faşistar uzutkany!

(Tynmittiq xol caskap, xeq-
zym „Internasional“ brlatkan).

ARN 10 tug. Uluq xuralynga „Toka“ kyrekono

Eleges „Toka“ kyrekonomu
nam, cazaktyň iziq paştalga-
pile blangýa 1935 cýldyň 11 aj-
nyň 3-te ARN TK prezidiymy
pottary-pile myn kyrekonomga
morlap kelges todargaj ajttýs-
kыnn pergeni jozugaar 1935
cýl-pile 1936 cýldar arazynda az-
yl-agyj, erttem kultur talazy-pile
eleen uluq cedýškinnerni cedip
algany ARN-nyň poop turar 10
tugaar Uluq xuralynga ilergejle-
erge polza:

1. 1935 cýldyň tараа pastýrl-
gazyň 11 ajnyň 20-de toozar
teenin, ol yjede poldunar arga-
laryn xereqler turgas coguor xu-
ussazynda tooskan.

2. 1936 cýldyň tarýga pelet-
kelin 3 ajda toozup algan turzun
teenin jozugaar ol xuussaazynda
tögerip algaş, caský tarýlgany ert-
te egeleen polgaş sañ-xö plan-
ýn 1 ajda cogaadyr algan.

3. Ertken cýlyň sugat puga-
lary azy-agyjgasaat uzuraştyrар
cajlas cok turganyň edip cazarar

№	Kulturlar ady	1936 c. plant		Kyyssetkeni	
		Şol xemcee (ga-pile)	Vnyşyn cemizi	Şol xemcee (ga-pile)	Vny cet
1	Kызыл-tas	900	1080 toon	972	1140
2	Sula	400	480	428	460
3	Anaa sigen	300	18000 puut	415	20000
4	Tarymal sigen	200	12000	200	17000
5	1937 cýlga udur cajan andargan cer	350	—	395	—
6	Kyzyn andargany	550	—	690	—
7	1937 cýlga udur kulturluq si- gen tarýlgazy	200	—	296	—

Moony murnunda cýldarda kyr-
ekonom taraazyň kыştyň 2-3 aj-
larynda pastýr ap turgan pol-
za, po cýlyň ARN TK-nyň tok-
taaly jozugaar, po kyzyn tараа
alyşkыnn erestii-pile ertte toos-
kaş, ARN-nyň 10 tugaar Uluq
xuralynga uktuşur po 10 ajnyň
25-te poktan angý snoptuq tar-
aany pastýrlgazyň toozup pok-
pile kattaj 10 ajnyň 30-de tара-
any şuut xoldan yndyrýr, öske-
azyly-ce şilcip kirip turar-pis.

Taraany xoldan yndyrýr, ertte
toozyr turarynny cýldagaany pol-
za, pıreede tarýlynyň peletkelin
ekki corutkaş ertte egeleeninde,
ijide caský, cagy tарааны sug-
arylgazyň ej şaanda corutkany-
da, yşte azylynnarynny sagýs set-
kilin, negelde xereqlerin cepty-
pile xandrgaş olaryň organizas-
tyq azyldatkannda polur.

6. Kyrekonomnyň par turar
malny kыştyň soogundan mendi
cýl azyr alyr tugajynda ARN
TK-nyň ajttýşkыnn pyryn ky-
yssetken polgaş po cýlyň pir ul-
uq kulturluq xoj kazaazy tudup
algan, paza pir inek kazaazyň sep-
ter toozarynga captar turar.

7. ARN TK prezidiymy 1936
cýldyň 1 ajdan egelees, 3 aj xu-
ussaalyq traktor surguulu turg-
ussun teenin jozugaar myn ol y-
jede 15 kizini öoredip algany-pile
po cýly xamyk azylyny ced-
ýškinniq poop turar tur. blang-
ýa ol yjede öorengen ulustun
ştinden es Torzu, kombajin tep

teeni jozugaar myn xuraldyň
on tarýj, puganyň tözyngede
uluq caa xaalga kыlyr, septel
zin corutkan polgaş tараа şel
de pugalarynny öesterin paza
algalap, puga unnarynny aştа
zyn corudup, caa pugalar kasl
Pugalar septelgezin am-taa
udup turar.

4. Azy-agyj maşinalary, te
şanak, traktor, andýzn oon
öskeniň cyyl-pyry maşinalary
septelgezin coguor ejynyn
tinde kыyssedep turar polgaş
aany cýl-cýlda eelceşir tarý
nyň xebir majyň kыlyr a

5. Tarýga peletkelin ekki
ganizastar corutkanyň xar-
pile 1936 cýldyň caský tar
zyn 4 ajnyň 27-den egele
ajnyň 21-de tooskaş, coguor
nyndan 107,7 xuu kыldýr
kыyssetken.

1936 cýlda tarýlgalar p
mal cemi peletkeenin manaa
pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

mal cemi peletkeenin manaa

pile kergyzerge:

1936 cýlda tarýlgalar p

Kызыл-tajga sumuzunun azy-agyj

Parýn - xemcik kozununun
Kызыл-tajga sumuzunun azyly ek-
ki corup turar.

Malý polgaş kizizi:
1935 cýlda malnyň saný
18.090 paş turgan polza, 1936
cýlda 18.694 paş appargan. Ös-
ken xuuzy 3,34 polur.

Tus sumunun kizizinin saný
1935 cýlda 1.050 kizi turgan pol-
za, 1936 cýlda 1056 kizi appar-
gan. Ösken xuuzy 0,57 polur.

Cýlyq mal kazaazy 1935 cý-
da 500 sannýq turgan polza,
1936 cýlda 581 appargan. Ösken
xuuzy 1,16 polur tur.

Sigen keskeni:

1935 cýlda kesken sigeni 105
ga turgan polza, 1936 cýlda 115
ga appargan. Ösken xuuzy 9,5
polur. Puudu 1935 cýlda 16.800
turgan polza, 1936 cýlda 18.400

puut appargan. Ösken xuuzy 9,5
polur.

Kultur talazy-pile ap көerge,
1935 cýlda pizik pilirler 600 ki-
zi turgan polza, 1936 cýlda 517
kizi appargan. Patkan xuuzy 13,83
polur. Moon patkan cýld-gaany
cydel tize, enir cýly pizik pilir
tees sanaan ulustarynny saný кө-
bydeen poordan angý, şnar tal-
azy-pile kudu turgan. Bncangas
1936 cýlda ol sandan cyq-le yz-
ykty көrýp, ajttýrtýr turgan ul-
ustarynny yndyr kazaaş, coguor pi-
lirlernin sanýn algany-pile san
talazy kudulap turar tur.

Oon-pile kadý tus sumunun
arat conu, Alaştyň Kөk-poom
tep cerge pir kizi, 7 aat elgen
koncuq perge pert oruk turgan
paza Teleq-kol tep oduruq
oruk koncuq pert turgan cybe,
ol oruktarynny sunu targazy es

Sotpa paaştaaş, 112 kizi 4 xon-
ukta yrgylycý azyldap turgas, ar-
yqlap aştap kaary-pile kadý uz-
un turttu 25 metir, pedii 2,5
metir cerge көburyq kыlyr ka-
an. Am ol oruktar-ce cyktyq
şarýlar-taa şöleen erttip turar.

Po oruktu kыlynga ester Şi-
ri, Tyktyq-ool, Toruun-ool, As-
kak-tambyş, Kodur-an, Ajdan-ool
olar koncuq idepkejlilik kыryşken-
inge pajyr cedirer tur.

Po coruk cyny ajttýr tur teer
polza, tus sumunun arat conun-
dan cazak, namny toktaal şit-
pirlerin erestiq kыyssedep turar
ol tur, oon-pile kadý ol coruk
tus sumunun azy-agyj cedýş-
kinniq turaryn temdeqler tur.

Öske kozuun, sumularynny ar-
attary po sumudan yleger alyr
cugula tur.

Lopsan-seren.

Elegeste polbaazyň uluq puganyň öözy.

